

**«6D010800-Дене шынықтыру және спорт» мамандығы бойынша
PhD докторы дәрежесін алу үшін ұсынылған
Габдуллин Айбек Бөкенбайұлының «1-2 курс студент қыздарының
антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке ала отырып,
денені жетілдіру технологиясы» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына
ресми рецензент Сейсенбеков Ерлан Кенжебайұлының**

СЫН-ШІКІРІ

№ р/р	Критерийлер	Критерийлерге сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірі тексерілуі керек)	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы.	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы)	Диссертация тақырыбы ғылымның дамуының келесідей басыңқы бағыттарына сай келеді: «М.Ел – «Мәңгілік ел» ғылыми негіздері (XXI ғасырдағы білім, гуманитарлық ғылымдар саласындағы іргелі және қолданбалы зерттеулер)» Дене шынықтыру мен спортты дамытудың 2025 жылға дейінгі қойылған міндеттерді жүзеге асыруға бағытталған.
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал, оның маңыздылығы жақсы ашылған/ашылмаған	Студенттердің дене дайындығы және дене дамуының ерекшеліктерін ескере отырып, дене шынықтыру тәжірибесіне енгізумен түсіндіріледі. Маңыздылығы оқу процесіне енгізілген түзетулердің тиімділігінің параметрлері туралы мәліметтердің кеңеюімен сипатталады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары;	Диссертацияның барлық бөлімдерін докторант өз бетінше орындады. Ол ғылыми-әдістемелік дереккөздерді талдауды жүзеге асырудан, оқу-тәрбие экспериментін ұйымдастыру мен жүзеге асырудан, анықталған мәліметтерді түсіндіруден, жұмыстың қорытындысын жасаудан, «Дене тәрбиесі» пәні бойынша «1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке ала отырып денені жетілдіру технологиясы» эксперименттік жобасын енгізуден тұрады.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген;	Қазіргі заманғы бітіруші түлекке пәндер бойынша ЖОО-ң оқу бағдарламасын меңгеруге қойылатын талаптар жоғарылайды, бұл олардың денесіне жүктеменің артуына әсер етеді. Бұл жағдайда, дене тәрбиесі процесі

			олардың дене қасиеттері мен антропометриялық сипаттамаларының даму ерекшеліктерін есепке ала отырып, құрылуы керек. Дене шынықтыру пәнінің қазіргі оқу бағдарламасы оны жүзеге асыруға мүмкіндік бермейді.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбына айқындайды: 1) айқындайды	Оның барлық бөлімдері мен бөліктері диссертация тақырыбына сәйкес келеді. Бөлімдер логикалық тұрғыдан дұрыс құрастырылған, міндеттерді көрсетеді және нәтижесінде негізгі мақсатқа жетуге мүмкіндік береді, атап айтқанда, 1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке ала отырып, денені жетілдіру технологиясын әзірлеу.
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) сәйкес келеді	1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасының әр түрлі деңгейін жетілдіру технологиясы теориялық және эксперименттік негізде зерттеу мақсатын шешуге интегралды түрде әкелетін 5 зерттеу тапсырмасы бір-бірінен туындайды.
		4.4 Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан: 1) толық байланысқан;	Диссертацияның бірінші бөлімі бірінші қорғалған позицияны дәлелдеуге арналған. Диссертацияның үшінші бөлімінде дипломдық жұмыстың екінші, үшінші және төртінші ережелерін дәлелдеуге жауаптар келтірілген. Диссертацияның төртінші бөлімінде қорғалған бесінші ереженің орындалуына жауап берілген.
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) сыни талдау бар;	4.7-кіші бөлімде зерттеудің негізгі нәтижелері докторант зерттеген мәселенің құрамдас бөліктері бойынша алдыңғы зерттеулермен салыстырылады.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);	Бірінші нәтиже мен позиция ішінара жаңа. Өйткені олар студент қыздардың дене қасиеттері мен антропометриялық сипаттамаларының кезеңдерін дамытудың басым жағдайлары туралы білім аумағын ішінара кеңейтеді. Екінші нәтиже және позиция ішінара жаңа, өйткені, олар «дене шынықтыру» пәні бойынша оқудың 1-2 жылындағы студент қыздарын оқыту

			<p>механизмін жобалауды жүзеге асыру ерекшеліктері туралы қолда бар деректерді толықтырады. Үшінші нәтиже мен позиция жаңа, өйткені олар студент қыздардың денсаулығы мен қозғалыс белсенділігінің кезеңдері арасындағы байланысты сипаттайды. Төртінші нәтиже мен ұстаным жаңа, өйткені оқудың 1-2 жылындағы қыздардан дене қасиеттерінің дәрежелерінің параметрлері мен антропометриялық сипаттамалары арасындағы корреляциялық қатынасы туралы жаңа деректер анықталды және оларды бағалаудың типологиялық шкалалары дәлелденді. Бесінші нәтиже және позиция жаңа, өйткені, 1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс белсенділігі әртүрлі деңгейдегі дене жетілдіру технологиясын енгізудің авторлық эксперименттік жобасының тұжырымдамасы жасалған.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p>	<p>Қорытындылар алынған ғылыми нәтижелерге және қорғалған ережелерге сәйкес келеді.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p>	<p>Бірінші нәтиже бойынша шешім жартылай жаңа болып табылады, өйткені ол қарастырылып отырған мәселе бойынша қосымша ғылыми білімді қолдануға мүмкіндік береді. Екінші нәтиже үшін шешім жартылай жаңа. «Дене шынықтыру» пәні бойынша 1-2 курс студенттерін оқыту механизмін жобалау ерекшеліктері туралы қосымша мәліметтерді оқу процесінде пайдалануға мүмкіндік береді. Үшінші нәтиже жаңа болып табылады, өйткені бұл шешім 1-2 курс студент қыздарының денсаулық деңгейі мен дене белсенділігінің арақатынасы туралы мәліметтерді есепке алуға мүмкіндік береді. Төртінші нәтиже үшін шешім жаңа болып табылады, өйткені, ол зерттелетін параметрлер мен типологиялық бағалау шкаласы арасындағы корреляциялық қатынастары туралы жаңа деректерді пайдалануға мүмкіндік береді. Бесінші нәтиже үшін шешім жаңа, өйткені, ЖОО 1-2 курс</p>

			студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке ала отырып, денені жетілдіру технологиясын енгізудің авторлық эксперименттік жобасының тұжырымдамасы енгізілген.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/ негізделмеген (qualitative research және өнер тану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Бірінші қорытынды отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми-әдістемелік әдебиеттерін талдау әдісін қолданумен негізделеді. Екінші қорытынды құжаттық материалдарды талдау әдісі арқылы дәлелденеді. Үшінші қорытынды қозғалыс белсенділігін, денсаулығын және математикалық статистиканы зерттеу әдістерін қолданумен негізделеді. Төртінші қорытынды корреляциялық талдау, математикалық статистика әдістерін қолдану арқылы негізделеді. Бесінші қорытынды педагогикалық эксперимент, дисперсиялық талдау әдістерін қолдану арқылы негізделеді.
7.	Қорғауға шығарылатын негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) <u>дәлелденді</u> ; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиальды ма? 1) <u>иә</u> 2) <u>жоқ</u> 7.3 Жаңа ма? 1) <u>иә</u> ; 2) <u>жоқ</u> 7.4 Қолдану деңгейі: 1) <u>тар</u> ; 2) <u>орташа</u> ; 3) <u>кең</u> 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) <u>иә</u> ;	7.1 Барлық қорғалатын бес ереже алынған бес ғылыми нәтижелер негізінде дәлелденді, олар адекватты әдістермен шешілді. 7.2 Барлық қорғалатын ережелер ғылыми-зерттеу әдістерін қолдану көмегімен дәлелдеуге негізделген және өтініш берушінің алдыңғы зерттеулерден алған нәтижелері арасында салыстырмалы айырмашылық бар. 7.3 Үшінші, төртінші және бесінші позициялар жаңа, бірінші және екінші жартылай жаңа. 7.4 Бұл ережелерді мектеп, орта кәсіптік, жоғары оқу орындарының оқытушыларының тәжірибесінде, сондай-ақ, оқушылар контингентінің ерекшеліктерін ескере отырып, балалар мен жасөспірімдер спорт мектептерінің жұмысында қолдануға болады. 7.5 Қорғауға жататын бірінші ереже Ботағариев Т.А., Кубиева С.С., Габдуллин А.Б., Кемал А. Университет студенттерінің дене дайындығы мен дене дамуының заманауи аспектілері // XXI ғасырдағы дене шынықтыру, спорт және салауатты өмір салты.- XX дәстүрлі халықаралық симпозиум материалдары .. Красноярск. - 2017 ж. 35-40 бет. мақаласында көрсетілген. Екінші, үшінші қорғалатын ережелер келесі мақалада мазмұндалған: Габдуллин А.Б.,

	2) жоқ	<p>Кубиева С.С., Ботагариев Т.А., Ахметова А., Жунусбеков Ж.И. Университеттің бірінші және екінші курс студенттерінің дене шынықтыру дайындығының және дене дамуының деңгейі // Дене тәрбиесі теориясы мен әдістемесі.- Алматы. - 2019 ж.- №3 (57). - б. 70-77</p> <p>Қорғалатын төртінші ереже Botagariev T., Kubieva S., Mambetov N., Zherkechbaeva G., Suleimenova Z., Zhetimekov Y., Gabdullin A., Azamatova Zh. Determining factors and ways to improve physical education for the first and second year female students // Astrasalsvensis. Revista de istoriesicultura. AN VI. NUMAR 11. Salva 2018. ISSN 2457-9807. SCOPUS Vol. 6. – Iss. 1. - P. 517-534 мақаласында мазмұндалған.</p> <p>Бесінші қорғалатын ереже келесі мақалалар мен нұсқаулықтарда баяндалған:</p> <p>Габдуллин А.Б., Жунусбеков Ж.И., Ботагариев Т.А., Кубиева С.С. Университеттің 1-2 курс студенттерінің қозғалыс белсенділігі мен антропометриялық сипаттамаларын дамытудың әртүрлі деңгейімен дене дайындығын жетілдіру технологиясы // Дене шынықтыру және спорт студенттік жастар өмірінде. Ұлы Отан соғысы Жеңісінің 75 жылдығына арналған 6-шы халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары. ОмМУ, - Омбы. 2020 ж. б. 89-97.</p> <p>Габдуллин А.Б., Ботагариев Т.А. Ахметова А.У., Кубиева С.С., Мамбетов Н.М. 1-2 курс студенттерінің антропометриялық сипаттамаларын, дене сапасын ескере отырып, физикалық жетілдіру технологиясы және олардың тиімділігі // Дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесі. - Алматы. – 2020. - №3 (61). - б. 90-96.</p> <p>Габдуллин А.Б., Ботагариев Т.А., Жунусбеков Ж.И. 1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке ала отырып денені жетілдіру технологиясы: Оқу-әдістемелік құралы. – Ақтөбе: Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, 2021. – 124 б.</p> <p>http://neb.arsu.kz/ru/view?rid=6418&fid=6404</p>
--	--------	---

8. Дәйектілік принципі. Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) иә;	Әдістеме диссертацияның екінші тарауында толық сипатталған. 1-кестеде зерттеу кезеңдері, қолданылатын құралдар, яғни ізденуші жұмыста қолданатын негізгі әдістер көрсетілген.
	8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) иә;	Бірінші нәтиже отандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми-әдістемелік әдебиеттерін талдау әдісін қолдану негізінде алынды. Екінші нәтиже құжаттық материалдарды талдау әдісі арқылы алынды. Үшінші нәтиже қозғалыс белсенділігін, денсаулығын және математикалық статистикалық зерттеу әдістерін қолдану арқылы алынды. Төртінші нәтиже корреляциялық талдау және математикалық статистика әдістерін қолдану арқылы алынды. Бесінші нәтиже педагогикалық эксперимент, дисперсиялық талдау әдістерін қолдану арқылы алынды.
	8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) иә	Жұмыста эксперименттердің анықтаушы және қалыптастырушы түрлері қолданылады. Үшінші тарауда анықтау эксперименті арқылы ғылыми екінші, үшінші, төртінші зерттеу нәтижелері ашылады. Төртінші тарауда 1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке ала отырып әр түрлі деңгейдегі денені жетілдіру технологиясын жүзеге асыруға арналған эксперименттік жобаның әзірленген авторлық тұжырымдамасы қалыптастырушы эксперимент арқылы жүзеге асырылады.
	8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге	Барлық ғылыми нәтижелер бұрын алынған зерттеулермен салыстырылады, бұл олардың жаңалығын көрсетеді.

		сілтемелермен расталаған /ішінара расталған/ расталмаған	
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/ жеткіліксіз	Диссертацияда 198 әдеби дереккөз пайдаланылды, оның 171-і орыс тілінде, 4-і қазақ тілінде, 23-і шет тілінде.
9.	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) иә;	Зерттеудің теориялық маңыздылығы: студент қыздардың дене қасиеттері мен антропометриялық сипаттамаларының сатыларын дамытудың басыңқы бағыттарын негіздеу; студент қыздардың дене дайындығын дамыту мәселелері бойынша педагогтардың, студенттердің білімі мен дағдыларын жетілдіру үшін ғылыми-әдістемелік сипаттағы әртүрлі шаралар өткізу кезінде қосымша мәліметтер ретінде тәжірибе қорытындыларын пайдалану.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) иә;	Зерттеудің практикалық маңыздылығы автор жасаған және оқу процесіне енгізген келесі элементтерді іс жүзінде қолдану мүмкіндігінен тұрады: «1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке ала отырып, денені жетілдіру технологиясы» тақырыбындағы оқу құралы; «1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке отырып денені жетілдіру технологиясы» тәжірибелік жобасы (енгізу актісі бар); 4 курс студенттері үшін «ЖОО 1-2 курс студенттерінің антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс сапасын есепке ала отырып денені жетілдіру технологиясы» элективті таңдау курсы;
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа);	Бірінші ұсыныс жартылай жаңа. Өйткені, ол студент қыздардың дене қасиеттері мен антропометриялық сипаттамалары кезеңдерін дамытудың басым жағдайлары туралы білім аумағын ішінара кеңейтеді. Екінші ұсыныс ішінара жаңа болып табылады, өйткені, ол «Дене шынықтыру» пәні бойынша оқудың 1-2 жылындағы студент қыздарды оқыту механизмін жобалауды жүзеге асыру ерекшеліктері туралы қолда бар мәліметтерді толықтырады. Үшінші, төртінші ұсыныстар жаңа, өйткені, олар студент қыздардың

			денсаулығы мен қозғалыс белсенділігінің деңгейлері арасындағы байланысты сипаттайды; Төртінші ұсыныс жаңа болып табылады, өйткені, оқудың 1-2 жылындағы студент қыздардың дене қасиеттері дәрежелерінің параметрлері және антропометриялық сипаттамалары арасындағы корреляциялық қатынас туралы жаңа деректер ұсынылып, оларды бағалаудың типологиялық шкалалары негізделген. Бесінші, алтыншы ұсыныстар жаңа, өйткені, 1-2 курс студент қыздарының антропометриялық сипаттамалары мен қозғалыс белсенділігі әртүрлі деңгейдегі дене дайындықтарын жетілдіру технологиясын енгізудің авторлық эксперименттік жобасының тұжырымдамасы жасалған.
10.	Жазу және рәсімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары	Диссертация жақсы стильде жазылған, материалды баяндау логикасы тұрақты, ізденуші тарапынан деректердің адекватты әдеби, іскерлік аргументі берілген.

Ресми рецензент:
Абай атындағы Қазак ұлттық педагогикалық университеті,
Дене шынықтыру және спорт кафедрасының профессоры, п.ғ.к.

07.12.2021